

LLISSERA), nom de diferents peixos teleostis del gènere del mújol (*Mugil*): del mateix origen que el port. mod. i cast. ant. *liça* (avui cast. *lisa*), i probablement d'origen comú amb el de l'oc. *liço*, *lichó*, *lecho*, it. *leccia*, venec. *lissa*, serbocroat *lica* 'Lichia amia'; l'etimologia és desconeguda; si bé, tenint en compte el sicilià i napolità *aliciolla* (o [*ar*]ricciola), i suposant que la forma primitiva fos *ALÍCIA, fóra possible que es relacionés amb el ll. ALLEC 'espècie de sardina grossa', d'on vénen el sic. *alíccia* i el nostre mossàrab ALATXA. □ 1.ª doc.: *lissa*, c. 1270, Cerverí, i 1313; *lissera*, fi S. XIX.

«Si tot m'esmay can la cigala venty / e·ls albespís - e·l rossinyols se·n laixa / --- / e vey del lis - pel camp cazer la branca, / obs més que vir mon cor a far un vers; / pus tot le mons se vira e s'encanta / c'aycel fenís - pus leu que may s'engraixa, / per qué son tan avar e vil e lec? / que tan co *lis*' - obre la boqu' e tanca, / fina·l pus fortz e·l pus dreitz torn' envers», Cerverí, 12/68, estrofes I i II: en totes sis estrofes el vers segon i el quart tenen rima interna en *ís* (en les citades, *albespís*, *lis*, *fenís*, *lis*', en les altres *clís*, *jardís*, *fis*, *assís*, *fis*, *vis*, *fis*, sense excepció): per tant, encara que el ms. únic porta *lus*, és indiscutible que hi ha err. per *-is*. Tots els filòlegs ho han esmenat de manera que hi aparegui una *i*: Kolsen (seguit per Riquer) ho canvià en *l'uis* 'porta', entenent 'en el temps que una porta tanca la seva boca i l'obre', comparació beneïta, perquè les portes no tenen boca ni sempre s'obren i tanquen bruscament; impossible, d'altra banda, perquè el diftong *ui* és decreixent, tant en català com en llengua d'oc, i per tant, com que s'accentua en la *ú*, continuaria no havent-hi rima.

Jeanroy (*Rom*. LXV, 244), amb una mica més de saber que ells, i amb molt més sentit comú, ja veié que no es podia dubtar que fos un nom de peix; llavors la comparació ja és congruent: els peixos tenen boca, i l'obren i tanquen sovint i rapidíssimament; el copista també ho havia vist i per això hi posà *lus*, car ell no s'inquietava per rimes internes, de manera que hi va posar el nom de peix més vulgar 'lluç' (que en temps de Cerverí, però, hauria estat *lutz* amb *-tz*), i Jeanroy també tradueix 'lluç'. Però veient que hi ha d'haver rima interna, ho esmena en *luis*, que seria «llicència poètica» (!): no solament és una llicència inconcebible sinó que tampoc no hi hauria rima, per la raó ja dita del diftong. És evident que es tracta, doncs, del peix *lissa*, que davant vocal ha d'elidir la *a*, segons les regles de la prosòdia trobadoresca (cf. *boqu'e* a continuació); i, d'acord amb la poètica occitana, la rima interna continua essent possible a desgrat de l'apòcope: com ho practica Cerverí en casos anàlegs.

Aquest nom de peix ja està bastant documentat en llistes medievals: *AlcM* el cita en dos docs. mallorquins, de 1361, grafiat *liça*, i de 1365 (*lissa*), tots dos amb l'especificació *lissa de mar*; lleigeixo el plural *lices* en una llista de peixos, venuts a Balaguer l'any 1313, junt amb la *palomida* i d'altres (vegeu el context allà i cf. *BONITOL*), *BABL* XII, 421; «mújas, *lisses*, reg, corbay, amfós, anguilles» en una de St. Celoni, de

1370; igual que en aquesta, el cita junt amb *reig* una llista rossellonesa de 1379 (*InuLC*), que detallaré a *REIG*; OPou «*Allica*: cestreus» al mig d'una llista alfabètica de més de 60 peixos (*ThPu.*, 65).

Segons Plaia *lissera* 'Mugil, sp<ecies> al<i> quae>' es diu només a Barcelona (crec, però, haver-lo sentit en el Maresme, i segons el *DAG*. es diu a Tarr.), mentre que a StF. de Guixols, Palamós, Calella de Palafrugell, l'Escala i Cadaqués ja dirien *lissa* (i a Tossa *galta-roig*) (rev. *Palamós*, jul. 1960, p. 87). Jo he sentit la forma antiga en ross. (Barcarès, 1960). *Llissa* és també la forma general a les Illes i en el País Val. (Renat, «El Camí», 14-iv-34).

La *lissera* és un peix que és de mar, però que es fica en els canals i estanys d'aigua dolça: hi ha, doncs, la *Fillola* de la *lisa* a Castelló de la Plana (1961); les *lises*, m'expliquen al Palmar, vénen de mar, però són una de les pesques més corrents a l'Albufera (1962); a Benidorm diuen que a l'Estanty hi ha moltes gambes i *lises* (1963). Ni els diccionaris del Principat (Belv., Lab. etc.) no van recollir altra cosa que la forma *lissa*, de manera que la primera dada de l'altra és l'ús que en féu Emili Vilanova, en una de les seves novel·les curtes (*AlcM*). Es tracta d'una forma innovada a la manera de *plàtera* i *càssera* (d'on *casserola*), així com els mallorquins *mèllera*, *fèllera*, *súllera* (o *sól·lera*), *ànnera* (I, 312a23, i nota).

Ha de ser variant d'aquest nom un *litzx*, vist que també va junt amb la *palomida*, en la llista de St. Celoni de 1370 (*BABL* XII, 148); i de l'Arx. Municipal de Bna. se cita la mateixa combinació en un doc. de 1378: «que la lb. carnissera de la *palomida*, de la *litzx* o de tot peix semblant sie venuda a 15 drs.». La *-tx-* faria pensar que és una forma mossàrab (per més que avui no se citi ni a Val., ni a l'Ebre ni a les Illes), passat que fos un manlleu del sicilià.

En castellà fou *liça* (Juan Manuel, c. 1326) o *liza* (Covarr., *DAut.*) la forma tradicional, que l'Infant dóna com a nom d'un peix que «se cría a un tiempo en los ríos y en el mar»; després predomina en castellà la forma *lisa* (potser ja S. XVI), que per la seva *-s-* ha de ser manllevada del català: es comprèn, en efecte que pel gran nombre i major importància dels estuaris i estanys amb comunicació marïna, que hi ha a la costa continental de llengua catalana (des de Salses al Segura, amb els centres cabdals de l'Albufera i l'Ebre) es comunicés al castellà el nom d'un peix que remun-tava els rius des del domini català (cf. els casos d'*ANGUILA* i *MÚJOL* també manllevats del català); altrament en castellà és també el nom d'un altre peix (*locha*), pròpiament de riu, però el port. *liça* és també una mena de mújol, i en castellà ho ha restat de tots dos. Per a tot això veg. Carus, *Prodromus faunae medit.* II, 706-8, i l'article *LISA* del *DCEC/DECH*.

Fora de la Península un nom semblant designa un peix d'un gènere força diferent, semblant al sorell, la *Lichia amia*, *galuca* o *vadigo* (en altres nomenclatures *Centronotus*); tanmateix sembla probable que el nom hagi estat comú, per semblances que els veu el poble (cf. els fets que aplegò en el *DECH*, *LOCHA*), no